

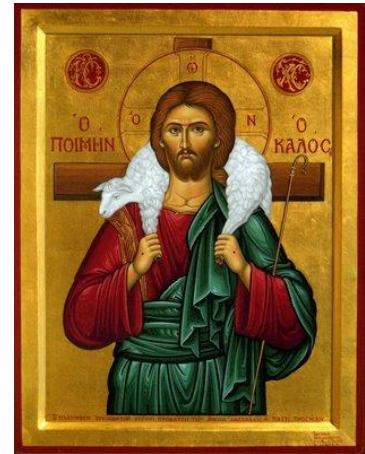
Pastoraat: kloppend hart van de missionaire geloofsgemeenschap

Studiedag 'Midden in het leven' 22 september 2012

Jos Douma

Beste mensen, vanmorgen wil ik een lans breken voor de pastorale kerk. Temidden van al het gehypt missionair activisme, is mijn stelling: laten we het pastoraat in ere herstellen!

Ik ben zelf geen kerkplanter, gemeentestichter of missionair werker. Ik ben een gewone, reguliere dominee en wel één van het zo verguisde herder-en-leraar-type. Zo eentje die theedrinkt bij oude mensen en de boel bij elkaar houdt. Een soort Jos Cohen.

Ik kan me tenminste niet geheel aan de indruk onttrekken dat in missionaire kringen dat beeld wel eens rondwaart. Dat er eigenlijk twee types voorgangers zijn. Aan de ene kant de flamboyante pioniers, met vooral apostolische, profetische en evangeliserende competenties, de mannen (want dat zijn het toch bijna altijd) die creatief zijn, nieuwbollig, super-hip en super-relevant. En aan de andere kant de ietwat belegen herders en leraars, de mannen en vrouwen van de slappe thee en de knikkende knieën, want ze zijn zó bang voor veranderingen. Zie ze aanbellen aan de deuren van oerdegelijke de-missionaire kerkmensen om te vragen hoe het is met hun ziel. Zie ze schuifelen door de gangen van het verzorgingshuis zoekend naar een luisterend oor voor de wollige, herderlijke zinnnetjes waarmee ze hun schapen troosten en bemoedigen. Oh, oh, wat zijn ze sneu.

--

Toen ik op Facebook meldde waar ik het vandaag over zou hebben, reageerde iemand (uit de missionaire hoek) met de wat onderkoelde opmerking: 'Het overstijgen van dilemma's lijkt mij voor de studiedag een mooie uitdaging.' Daar ben ik het natuurlijk geheel mee eens. Mijn pleidooi vandaag komt hier op neer: laten we de missionaire kracht van het pastoraat herontdekken en niet alleen veel praten over missionair zijn maar ook over pastoraal zijn! Volgens mij is dat de gezamenlijke grond waar twee flanken die zich soms wat lijken af te tekenen elkaar kunnen vinden. Maar laten we ook vooroordelen expliciteren (zoals ik net heb gedaan) zodat we ze vervolgens echt kunnen opruimen. Vandaar mijn inleiding.

--

Maar nu kan ik ook direct duidelijk maken waarom ik zo enthousiast ben over het boek 'Midden in het leven' van Tim Chester en Steve Timmis. Wat schrijven zij een prachtig hoofdstuk over 'Alledaags pastorale zorg'. Wat is het gaaf dat ze het pastoraat het volle pond geven in de missionaire context die ze op het oog hebben.

Want in de kerkelijke beeldvorming lijken die twee soms toch wat op gespannen voet te staan. Het bijvoegelijk naamwoord 'pastoraal' wordt vooral geassocieerd met een naar binnen gekeerde kerk die met zichzelf bezig is, een soort verzorgingsstaat maar dan in kerk-vorm. En

het bijvoegelijk naamwoord ‘missionair’ wordt vooral geassocieerd met de kerk die binnenste buiten durft te gaan, de relevante, avontuurlijke kerk, die participeert in Gods missie en die op zoek is naar een antwoord op deze vraag: hoe kunnen mensen die van God-los zijn het koninkrijk van God ontdekken, op aarde zoals in de hemel?

Overigens hoef ik ook alleen maar een pastoraal handboek open te slaan om weerstanden benoemd te zien die er leven rond het beeld van de herder en zijn schapen. Verschillende associaties komen dan op: 1. volgzzaamheid (meegaandheid, iemand verzond het woord ‘schaapwandelen’); 2. hiërarchie (de herder is de baas, hij staat boven ons, en daar hebben we een hekel aan); 3. paternalisme (dat is zo mogelijk nog erger: iemand die zegt wat beter voor je is); 4. kuddementaliteit (schapen zijn kuddedieren maar we willen geen kuddedieren zijn, we zijn allemaal stuk voor stuk uniek, getalenteerd, enig in ons soort).

Ik begrijp die associaties wel, zowel die bij ‘pastoraal’ horen als die bij ‘missionair horen’. Met als gevolg dat missionair zijn hoger scoort dan pastoraal zijn. Maar laat ik op dit moment even Arik Vos citeren, en dan niet uit zijn net verschenen onderzoek met toch wel onthutsende conclusies, maar uit zijn gastbijdrage op de weblog van de Maand van het Pastoraat.

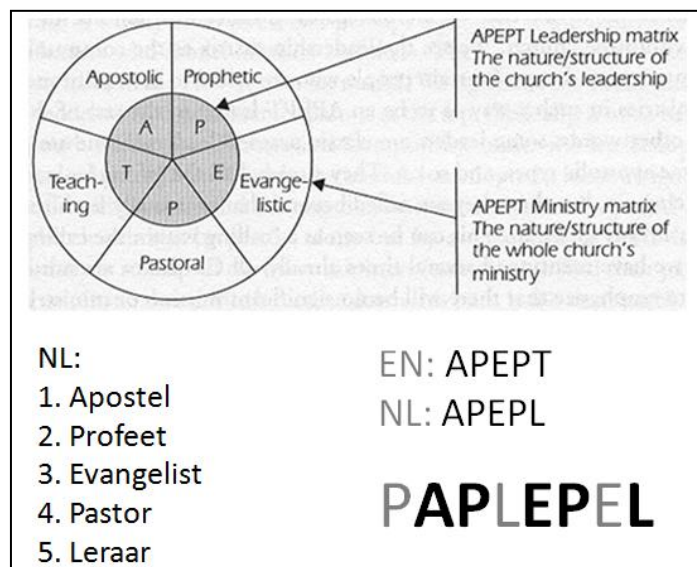
“Op dit moment zit ik midden in de kerkplant- en kerkgroeiliteratuur. Voor mijn onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen. En voor mijn eigen ontwikkeling als kerkplanter in Heerhugowaard. *Het is opvallend hoe weinig er in die boeken over pastoraat wordt geschreven.*”

Dat scheelde mij dus een hoop leeswerk - hoefde ik al die missionaire literatuur niet door te ploeteren - maar het bevestigde mijn vermoeden: pastoraat is niet een veel besproken thema in missionaire literatuur. Behalve dus in de boeken Total Church en Everyday Church. Prachtig!

--

Die onderwaardering van het pastoraat kan nog wat verder geïllustreerd worden aan de hand van het spreken over de vijfvoudige bediening in de context van missionair zijn. Onder deze vijfvoudige bediening worden de vijf taken of functies verstaan die genoemd worden in Efeziërs 4: *Apostel, Profeet, Evangelist, Pastor, Leraar*. Voor de Nederlandse versie is er trouwens een leuk ezelsbruggetje: *missionair zijn moet ons met de Papplepel worden ingegoten*)

Deze nieuwe aandacht voor die vijfvoudige bediening heeft een gevaar in zich. De stelling in de missionaire literatuur is namelijk dat er voor het ontstaan van een missionaire beweging vooral Apostelen, Profeten en Evangelisten nodig zijn die in staat zijn creatieve chaos te veroorzaken, terwijl Pastors en Leraars de neiging hebben om de bestaande orde, de status quo te handhaven.

Ik denk dat de Pastor hier ten onrechte gelabeld wordt als orde-handhaver terwijl hij of zij primair een mensen-mens is. Een pastor is geen slappe-thee-mens, maar een mensen-mens die in de chaos van een mensenleven het goede nieuws van het koninkrijk wil brengen. Een Pastor is geen man of vrouw van orde, maar een mens die wil lijken op de messias die zegt: ik ben de goede herder.

Is het u wel eens opgevallen dat Jezus nooit heeft gezegd: Ik ben de Grote Apostel, ik ben de Radicale Profeet, ik ben de Communicatieve Evangelist? Wel hij zei was dit: ik ben de Goede Herder. Want Jezus is de mensen-Mens bij uitstek. Jezus kwam niet met een plan op aarde, ook niet met een missionair masterplan (over enkele speldenprikjes in dit verhaal kunnen we straks doorpraten). Als je keek in Jezus hart ontdekte je daar geen missionaire strategieën en modellen maar ontferming, bewogenheid. Want Jezus was een mensen-Mens. Jezus is een mensen-Mens. ‘Ik ben de goede herder.’

Herder zijn hoort daarom zo wezenlijk tot de identiteit van de christen dat het niet minder dan gevaarlijk is als je de herder naar de marge duwt van ‘oude’ kerken. Henri Nouwen schrijft iets waardevols dat we ter harte moeten nemen bij al onze missionaire verlangens en initiatieven: “Pastoraat betekent een voortdurend pogen het eigen zoeken naar God met alle momenten van pijn en vreugde, van wanhoop en hoop, beschikbaar te maken voor allen die aan deze zoektocht willen meedoen, maar niet weten hoe. Daarom is pastoraat op geen enkele manier een privilege. Het is in tegendeel de kern van het leven als christen. *Geen christen mag zich christen noemen zonder pastor te zijn.*”

--

Daarom is het een ware verademing om het hoofdstuk over pastoraat in het boek van deze dag te lezen én te herlezen. Omdat het zo duidelijk maakt hoe wezenlijk pastoraat is voor missionair gemeente zijn. Dat was me zelf in de loop van de jaren ook opgevallen. Eigenlijk heeft elk missionaire persoonlijke contact met mensen een pastorale kleur. Alleen daarom al is pastoraat zo wezenlijk: het is het menselijke startpunt. En wat me ook is opgevallen: elke nieuw gestichte gemeente of kerkplant heeft de neiging om na de beginperiode op een gewone kerk te lijken waar gewoon heel veel behoefte is aan pastoraat. Alleen daarom al is het belangrijk dat alle missionair élan gepaard gaat met passie voor pastoraat.

Wat reiken Chester en Timmis daarvoor aan? Allereerst een aantal principes:

Alledaagse pastorale zorg

We verlenen elkaar pastorale zorg

1. in het leven van alledag
2. in onze gemeenschap
3. gedurende ons hele leven
4. vanuit de genade
5. met het goede nieuws

Dat ga ik nu niet allemaal bij langs. Men leze zelf! Maar heel vruchtbaar is de gedachte dat we pastoraat niet primair moeten framen als het afleggen van bezoeken, maar dat we pastoraat midden in het gewone leven zien gebeuren, onder de afwas, al wandelend, rond een maaltijd, als we samen klusjes doen, als je iemand spreekt wanneer je de hond uitlaat. Allemaal momenten om te laten zien wat christelijke genade is.

Maar het sterkst werd ik getriggerd door

de vier bevrijdende waarheden die volgens Chester en Timmis centraal staan als we in het pastoraat het goede nieuws ervaarbaar maken (principe 5). Het goede nieuws wordt daarbij scherp afgegrensd van drie andere opties:

We moeten het evangelie niet verwarren met:

- **positief denken:** je verdient het, je bent het waard, je kunt het, je hoeft je niet schuldig te voelen (dan word je op jezelf teruggeworpen);
- **goed advies:** je zou dit moeten doen, je moet veranderen, probeer het eens anders aan te pakken (daarmee wordt afstand gecreëerd en het leidt niet tot verandering van het hart);
- **verkonding van de wet:** je moet dit, je mag dat niet, gehoorzaam God toch gewoon (dit leidt tot veroordeling).

Ik heb er zelf een mooi plaatje van gemaakt, van dat goede nieuws. En nu zitten we hier allemaal bij elkaar als mensen die ongelooflijk graag missionair willen zijn. Maar al ons opgaan in onze missionaire verlangens, ons missionaire activisme, onze missionaire modellen heeft een gevaar in zich: dat we zelf vervreemd raken van het goede nieuws, dat we vergeten dat we allereerst zelf nodig hebben dat we Jezus beminnen als onze goede herder, dat we zo nu en dan het kinderliedje moeten zingen 'Jezus is de goede herder, Jezus hij is overal, Jezus is de goede herder, brengt me veilig naar zijn stal.' Ook missionair zijn kan verworden tot afgodendienst.

Hoe is Jezus onze goede herder? Jezus is onze goede herder door te zeggen: 'Ik ben gekomen om jullie het leven te geven in al zijn volheid.' En hij doet dat bijvoorbeeld door ons steeds opnieuw deze vier bevrijdende waarheden te leren kennen:

- a) God is groot – dus we hoeven niet 'in control' te zijn.
- b) God is glorieus – dus we hoeven niet bang te zijn voor anderen.
- c) God is goed – dus we hoeven ons geluk nergens anders te zoeken.
- d) God is genadig – dus we hoeven onszelf niet te bewijzen.

En als ik nu aan het preken zou slaan, zou ik dit allemaal gaan uitwerken. Maar dat doe ik niet. Ik reik het jullie aan als een dankbare leerling van Steve Timmis en Tim Chester. En we kunnen zelf wel ons eigen leven en onze eigen drive, en onze eigen bezigheden voor de geest halen. We kunnen contact maken met de passie die ons ertoe gebracht heeft o hier vandaag te zijn. En we kunnen dan leren geloven dat dit waar is (en in ieders leven rept dat andere resonanties op):

- a) God is groot – dus ik hoeft niet 'in control' te zijn.
- b) God is glorieus – dus ik hoeft niet bang te zijn voor anderen.
- c) God is goed – dus ik hoeft mijn geluk nergens anders te zoeken.
- d) God is genadig – dus ik hoeft mezelf niet te bewijzen.

Als onze occupatie (bezigheid) de missionaire geloofsgemeenschap is, dan moet onze pre-occupatie het pastoraat zijn. Missionaire werkers, gemeentestichters en kerkplanters, en missionaire predikanten, missionaire gemeenteleden, missionaire christenen (en dat is dus eigenlijk een pleonasme) hebben maar één ding vóór alles nodig: dat zij zorgen voor hun eigen ziel en dat er door anderen gezorgd wordt voor hun ziel.

--

Die geloofsgemeenschap is missionair die participeert in Jezus' missie op aarde. Missionaire mensen zijn mensen die participeren in de pastorele bewogenheid van hun Heer.

We moeten oppassen dat de bekende uitspraak van Jezus over een grote oogst en weinig arbeiders, belangrijk voor missionair gemeente zijn, niet wordt losgezongen van wat Jezus daaraan voorafgaand zegt (Matteüs 9:36-38): "Toen hij de mensenmenigte zag, voelde hij medelijden met hen, omdat ze er uitgeput en hulpeloos uitzagen, *als schapen zonder herder.*" Die arbeiders zijn misschien wel niet primair apostelen, profeten of evangelisten. Het zijn herders. Het zijn mensen die hun redder Jezus liefhebben als de goede herder en zich afvragen hoe zij goede herders kunnen worden.

--

Daarom wil ik ten slotte Psalm 23 aanreiken als hét **missionaire manifest** van een missionaire geloofsgemeenschap.

De HEER is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets. In een iets anders vertaling van de tweede zin: De HEER is mijn herder, ik ontbreekt niet.

Deze Psalm helpt ook om aan de drie functies van het pastoraat die door Timmis en Chester

worden onderscheiden een vierde toe te voegen die aan de andere drie voorafgaat: **rust geven**.

*De HEER is mijn herder,
het ontbreekt mij aan niets.*

*2 Hij laat mij rusten in groene weiden
en voert mij naar vredig water,
3 hij geeft mij nieuwe kracht
en leidt mij langs veilige paden
tot eer van zijn naam.*

<h2>Missionair Manifest: Psalm 23</h2>	
<h3>De HEER is mijn herder, ik ontbreekt niet.</h3>	
1. Hij laat mij rusten in groene weiden. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden.	1 rust geven
2. Hij voert mij naar vredig water. Hij voert mij aan rustige wateren.	2 onderwijzen
3. Hij geeft mij nieuwe kracht. Hij verkwikt mijn ziel.	3 bemoedigen
4. Hij leidt mij langs veilige paden. Hij leidt mij in de rechte sporen.	4 vermanen
<h3>tot eer van zijn naam...</h3>	

*4 Al gaat mijn weg
door een donker dal,
ik vrees geen gevaar,
want u bent bij mij,
uw stok en uw staf,
zij geven mij moed.*

*5 U nodigt mij aan tafel
voor het oog van de vijand,
u zalft mijn hoofd met olie,
mijn beker vloeit over.*

*6 Geluk en genade volgen mij
alle dagen van mijn leven,
ik keer terug in het huis van de HEER
tot in lengte van dagen.*

